

RS 1 2019

Oppfølging av RS sak 11/17 fra Nord Trøndelag EHK

HD-PROBLEMATIKKEN PÅ NEG OG NES

I flere tiår har Norske Elghundklubbens forbund arbeidet hardt for å avle seg bort fra hoftelddsdisplasi (HD) på våre nasjonale elghundraser NES og NEG. I denne perioden har det praktisk talt kun blitt avlet på HD-frie hunder. Vi hadde derfor forventet en vesentlig avlsmessig framgang, all den tid fokus på HD har hatt første-prioritet i avlsarbeidet.

Nedenforliggende oversikt viser at så ikke har skjedd. Kilde: NKK.

	HD-fri		Svak grad (C)		Middels (D)		Sterk grad (E)	
	NES	NEG	NES	NEG	NES	NEG	NES	NEG
1990-1999	91,7%	91,4%	5,4%	5,2%	2,0%	2,5%	0,9%	0,9%
2000-2009	93,3%	86,8%	4,5%	8,8%	1,8%	3,3%	0,6%	1,1%
2010-2014	87,0%	81,3%	6,8%	14,6%	4,8%	3,9%	1,4%	0,8%
2015	87,6%	76,8%	3,8%	19,9%	5,7%	3,1%	2,9%	0,8%
2016	84,0%	74,0%	12,0%	18,1%	4,0%	7,1%	0,0%	0,8%

Statistikken viser en klar tendens: Den avlsmessige framgangen som i oppstarten var forventet, har blitt til en negativ utvikling, større for grå enn for svart, men den samme utvikling er sterk og klar for begge raser.

I "Jakt og Fiske" nr. 3. 2016 ser vi på side 68 at det estimeres at hundeeiere i perioden 1980 til 2003 har brukt 200 millioner kroner til røntgenundersøkelser og påfølgende analyser i NKK.

Det har blitt utarbeidet HD-indekser som har blitt vektlagt i alt avlsarbeid for begge rasene. Den 20.12.16 informerte NKK i brev til klubbene at det var avdekket vesentlige feil i utarbeidelsen av HD-indekser.

Konklusjon:

Manglende avlsframgang, feil i rutiner, tilfeldigheter i avlesninger og feil i indekser, har ført til at vi nå mener at tiden er inne til å stille spørsmål om det fortsatt er riktig å prioritere den sterke vektlegginga av HD i avlsarbeidet for NES og NEG. Vår mening er at det må være langt viktigere å se om en jakthund fungerer i skogen enn på veterinærbordet.

Forslag til vedtak fra Nord-Trøndelag Elghundklubb:

I en periode på fem år fra 01.07.2017 kreves det ikke at HD – status er kjent for avlshunder for de raser som organiseres i Norske Elghundklubbers Forbund. Ved utløpet av perioden foretar NEKF ei evaluering av de resultater som er høstet av omlegginga.

RS behandling:

Nord-Trøndelag EHK/ FS trekker sitt forslag med forbehold at FS utreder saken nærmere og

fremmer saken på nytt for RS 2018.

Utsettelsesforslaget ble tatt opp til votering og enstemmig vedtatt.

Ved RS 2018 valgte forbundsstyret å ikke fremme saken på nytt, da NKK v/hovedstyret hadde nedsatt en arbeidsgruppe for å se på alt innenfor HD. Hovedstyret vil behandle sluttrapporten fra HD gr.

Artikkel Jakt og Fiske:

Avler seg bort fra gode jaktegenskaper

I flere tiår har en rekke raseklubber jobbet hardt for å avle seg bort fra hoftelddsdysplasi. Statistikken viser imidlertid at effekten har vært nær null hos flere raser.

Audun Hageskal ONSDAG, 5. DESEMBER 2018 - 14:18

Saken ble først publisert i Jakt & Fiskes marsnummer 2016.

Hundeeiere har punget ut hundrevis av millioner for røntgenundersøkelser og Kennelklubbens vurderinger.

– Det er helt forferdelig å se tilbake på det vi har gjort. Jeg har selv bedt folk om unnskyldning for at de har blitt frarådet å avle videre på svært gode jakthunder. Det jeg sitter igjen med i dag, er dårlig samvittighet for at vi gikk ut med de anbefalingene vi gjorde. Det som har skjedd er en tragedie, sier Bård Ørbekk Larsen.

Han har jobbet med hoftelddsdysplasi (HD) og avl av hund siden det han beskriver som «tiden da HD-hysteriet var som verst». I tillegg sitter han i avlsrådet for hunderasen Dunker, hvor han har nærmere 15 års fartstid.

Etter 35 års brennende engasjement rundt HD-problematikken, er det anger i stedet for positive forskningsresultater han nå sitter igjen med.

Ta hunden til skogs

– Det eneste vi har oppnådd, er å kaste bort utrolig mange gode jakthunder som det ikke har blitt avlet videre på. Det er skremmende, og det har uten tvil vært et overfokus. Velger man å gå helt bort fra vurdering av HD nå, kaster vi riktig nok bort 35 års forskning. Men vi gjør det i så fall fordi vi ikke har oppnådd noe som helst av forbedring, og setter i det minste punktum for dette marerittet. Larsen er tilbake til tidligere tiders rådende oppfatning: At man må se hvordan hunden fungerer i skogen, ikke på veterinærbordet, og avgjøre om man skal avle videre ut ifra det.

Null endring på åtte år

Tendensen innen manglende resultater ved selektiv avl, har man også sett i Finland. Nå avdøde Saki Paatsama, som var professor i veterinærmedisin ved veterinærhøgskolen i Helsingfors, var blant dem som ikke la skjul på hvor bittert han angret på sin entusiasme for HD-fokusert avl. Internasjonalt var Paatsama høyt respektert innen sitt fagmiljø, og han var tidlig ute med å advare. I en artikkel publisert i den finske kennelklubbens tidsskrift Koiramme i 1997, skrev han følgende: «Når HD-resultatene fra 1989 ble kjørt på data, var snittet for alle rasers HD-prosent 29,09. Og nå, i 1997, er den 29,59. Vi tramper på en og samme flekk, som på en ergometersykel. Jeg ønsker at man i sin iver etter å bekjempe feil og sykdommer, ikke minsker genpoolen gjennom å utelate det som for rasen er verdifulle individer innen avl».

Millionkostnad

Mens fokuset på avl har regjert, har HD-undersøkelser blitt en millionkostnad for norske hundeeiere. For å få en hunds hoftestatus registrert hos NKK, er det kun avlesning/diagnostisering gjort av en av Kennelklubbens HD-avlesere som godkjennes. Alle veterinærer kan i utgangspunktet vurdere hoftebilder, men graderingen (A-E) kan kun gjøres av veterinærer som har spesialkompetanse på dette.

Ifølge tall Jakt & Fiske har fått tilgang til, har røntgenundersøkelser og påfølgende analyser bare i perioden 1980–2003 kostet norske hundeeiere til sammen 200 millioner. Men til tross for et massivt antall undersøkelser og HD-fokusert avl, har de ønskede resultatene, i form av merkbar reduksjon i HD, uteblitt hos flere av rasene.

Ser man for eksempel på statistikken for irsk setter for 2003-2012, er gjennomsnittet for HD-frie hunder 85,5 prosent. Men svingningene er store: Mens 80,5 prosent var kategorisert som HD-frie i 2006, var tallet 87,4 prosent i 2007, før andelen registrerte HD-frie hunder igjen falt til 81,4 prosent i 2009.

Etter 35 års engasjement knyttet til HD-problematikk, mener Bård Ørbekk Larsen at den sterke vektleggingen av avl på HD-frie hunder har vært mer til skade enn gagn for flere raser. Foto: Grete Bauer

NKK: Bare HD-frie hunder i avl

Selv om de positive resultatene fra flere tiår med målretta avl har uteblitt, er Norsk Kennel Klub (NKK) fremdeles klare i sine anbefalinger når det kommer til hunder med hoftedeledsdysplasi. På sine nettsider skriver NKK blant annet at «fordi arveanleggene nedarves fra foreldre til avkom, er den generelle anbefaling at bare hunder som er fri for HD brukes i avl. Man kjenner i dag ikke til den eksakte nedarvingsmekanisme for HD, men man vet at arvbarheten er 20–30 prosent».

Etter det Jakt & Fiske erfarer, skal NKKs og flere fagmiljøers holdninger til HD-prioritert avl være splittet. Og avdelingsleder for helse i Kennelklubben, Kristin Aukrust, erkjenner at vektleggingen av denne problematikken har vært for stor hos flere raser.

– Derfor er det også positivt at oppdrettere gjør en kontinuerlig vurdering av hvor mye HD-røntgen skal vektlegges. Hva som er riktig svar på det, vil variere mye fra rase til rase. HD styres av mange ulike gener, men også miljø. Arvbarheten er moderat og varierer også fra rase til rase, forklarer Aukrust.

Samsvarer ikke med ressursbruken

Hun legger likevel til at NKKs grunnleggende holdning er at hunder som brukes i avl skal være funksjonelt friske – altså uten kliniske symptomer. En hund med alvorlig grad av HD skal derfor ikke brukes i avl.

– I utgangspunktet bør hunder som brukes i avl være fri for HD. Men i tilfeller der hunder som er funksjonelt friske, for eksempel får påvist en mild grad av HD, må man som tidligere nevnt gjøre en helhetsvurdering. Det er synd å utelukke en ellers fremragende hund fra avl, mener avdelingslederen.

– Det står også på NKKs nettsider at arvbarheten for HD er 20–30 prosent, men folk som har jobbet aktivt med hundeavl i flere tiår sier i dag at dette ikke stemmer, og at de angrrer på å ha oppfordret til å fokusere på HD. Hva tenker du om det?

– Tallene stammer fra HD-indeksen og registeret, men varierer veldig fra rase til rase. Miljø spiller som nevnt også en veldig stor rolle, i tillegg til genene. Det er vanskelig å avle HD helt bort, men det betyr ikke at det ikke har effekt, selv om enkelte hevder det. Vi ser en positiv genetisk trend for de fleste raser.

- Det er vanskelig å avle HD helt bort, men det betyr ikke at arbeidet ikke har effekt, selv om enkelte hevder det, sier avdelingsleder for helse NKK, Kristin Aukrust. Foto: privat

Arvbarheten vil variere fra rase til rase, og jeg er helt enig i at HD har fått for stort fokus i noen tilfeller. Det har nok gått på bekostning av andre egenskaper i enkelte raser. Men det betyr ikke at man ikke skal gjøre det. Man skal bare ikke vektlegge det mer enn alle andre egenskaper.

At statistikken ikke viser framgang, er nok en sannhet med modifikasjoner. Men at den ikke er så stor som man burde forvente med tanke på ressursene som er lagt ned, det er nok riktig, sier Aukrust, og legger til at NKK vil fortsette å anbefale HD-analyser, men først og fremst i de rasene der HD er et problem.

Dette er hofteladdsdysplasi

Hofteladdsdysplasi (HD) er en utviklingsfeil i hofteladdene som kan angå ett eller begge hofteladd. Defekten består i at hofteskåla og lårhodet ikke passer til hverandre.

Det dannes sekundærforandringer rundt leddet i form av forkalkninger. Det kan også oppstå unormal slitasje inne i hofteladdet, som igjen kan gi unormale trykkbelastninger på deler av leddet. Deler av leddbrusken kan slites bort og erstattes av beinvev i kroppens forsøk på å reparere de skadene som har oppstått.

Det finnes ulike grader av denne defekten – og røntgenavlesning av hofteladdene graderes etter følgende skala: fri (A, B), svak (C), middels (D) eller sterk (E) grad av HD.

Kilde: NKK

I tiden siden artikkelen “Avler seg bort fra gode jakttegenskaper ble laget”, har NKK jobbet videre med temaet hofteladdsdysplasi (HD). De har bl.a. fått nye nettsider med oppdatert informasjon om HD og hvordan NKK anbefaler å vektlegge HD i praktisk avl. NKK har også opprettet en egen HD-prosjektgruppe.

Sluttrapporten til denne gruppa er snart klar.

NKK's hovedstyre nedsatte en prosjektgruppe i sitt møte den 19.10.2017, dette med tanke på å få belyst alle sider ved dette med HD. Hovedstyret fattet også mandat til prosjektgruppen.

MANDAT

NKKs HD-prosjekt

Vedtatt av Norsk Kennel Klubs Hovedstyre 19.10.2017

Hovedformålet med NKKs HD-prosjekt er å danne et bindeledd mellom NKK sentralt og klubber/forbund. Det har vært uttrykt usikkerhet rundt HD-røntgen, -avlesning og -indeks, samt arvbarhet av HD og dermed HD-statusens plass i avlsarbeidet.

Oppnevning og mandat

Prosjektgruppa utgjøres av to personer fra elghundmiljøet, to fra fuglehundmiljøet og to fra brukshundmiljøet, to fra NKKs administrasjon og minst én av NKKs HD-avlesere. Gruppa kan knytte til seg veterinærer eller andre fagpersoner etter deltakende representanters ønske.

Prosjektgruppens leder skal

- Ha ansvar for at det blir innkalt til møter
- Ha ansvar for nødvendig rapportering til HS
- Ha ansvar for arbeidsgruppens arbeidsrutiner

Arbeidsområder/oppgaver

Gruppen skal samle tilgjengelig informasjon om HD, forekomst av røntgenfunn, forekomst av kliniske problemer mm innenfor de ulike rasene. Videre skal gruppen samle oversikt over arvbahrhetsstudier og annen relevant litteratur.

Gruppen skal formidle bekymringer/utfordringer/problemstillinger fra de ulike miljøene inn til NKK sentralt, samt være ressurspersoner med tanke på HD ute i miljøene. Sakene som fremmes skal være av overordnet/generell karakter i henhold til gruppas oppgaver. Enkelt saker behandles ikke.

Myndighet

Arbeidsgruppen er rådgivende for HS, og kompletterer således NKKs sunnhetsutvalg i HD spørsmål.

Samarbeid

Arbeidsgruppen samarbeider med NKKs øvrige fagkomiteer og andre fagmiljøer der dette er naturlig. Ved behov skal NKKs administrasjon være behjelpelig med nødvendige datauttrekk slik at prosjektgruppa får utført sine oppgaver.

Arbeidsrutiner

Arbeidsgruppen skal

- Føre referat
- Rapportere til HS

Økonomisk godtgjørelse

Medlemmene av NKKs HD-prosjektgruppe arbeider under følgende betingelser

Det gis ikke møtehonorar

Nødvendige reiseutgifter dekkes etter regning; reise skal foregå på den billigste måten. Prosjektgruppa skal i forkant innhente godkjenning fra administrasjonen ved behov for møter/annet som påfører NKK kostnader.

Taushetsplikt

Fortrolige opplysninger man blir kjent med skal ikke bringes videre til utenforstående.

Habilitet og beslutningsdyktighet

Dersom et av medlemmene mener seg inhabil i en sak, skal denne fratres i den aktuelle saken. Dersom det reises tvil om habilitet, avgjøres habilitetsspørsmålet av gruppen.

Beslutninger avgjøres med alminnelig flertall. Ved stemmelikhet er forslaget forkastet.

Tillegg – Hovedstyrevedtak:

Hovedstyret fattet følgende vedtak i hovedstyremøte nr 8/17, 19. oktober 2017:

143 – HD-PROSJEKT – OPPFØLGING AV SAK 61/17 OG 80/17

Hovedstyret vedtok det fremlagte mandat for prosjektgruppen. Prosjektgruppen leverer sin rapport til Sunnhetsutvalgets andre møte i 2018. Sunnhetsutvalget rapporterer videre til Hovedstyret

Prosjektets medlemmer

- Jostein Dahle (leder)
  - Representerer Norske Elghundklubbers forbund.
- Birgit Ranheim
  - Representerer Fuglehundklubbenes Forbund og Norsk Engelsksetterklubb.
- Marit Krohg
  - Representerer Fuglehundklubbenes Forbund og Norsk Breton Klubb.
- Geir Langset
  - Representerer Norske Elghundklubbers Forbund.
- Arne Kristianstuen.
  - Representerer brukshundmiljøet og Norsk Schäferhund Klub.
- Marit Opheim Bjørningstad
  - Representerer brukshundmiljøet og Norsk Belgisk Fårehund Klubb.
- Marte Ottesen
  - HD-avleser for NKK. Leder av NKKs Sunnhetsutvalg.
- Kristin Wear Prestrud
  - Leder av Helseavdelingen, NKK (fratrådte 01.09. 2018).
- Maria Kjeldaas Johannessen (sekretær)
  - Helseavdelingen, NKK Helseavdelingen.

Det er avholdt 8 møter i prosjektgruppen, der prosjektgruppen har invitert ekstern ekspertise i enkelte deler av sitt arbeide.

Status pr. dato er at prosjektgruppen arbeider med en sluttrapport, som vil ta for seg alle spørsmålstilinger på dette med HD. Rapporten påregnes ferdig i februar 2019.

Hele sluttrapporten vil bli tilsendt områdeklubbene og bli offentligjort på hjemmesiden til NKK og Norske Elghundklubbers forbund så fort hovedstyret i NKK har behandlet sluttrapporten.

Norske Elghundklubbers Forbund innførte krav om HD status for sine raser den 01.07.1988.

Alt av avl på elghundrasene har siden dette kun vært på HD frie (A-B) foreldre. Statistikken for flere raser viser at vi ikke har fått den ønskete fremgangen på HD. Mye kan vel tillegges dette med arvbarhet på dette med HD, samt det også er noen ting som er svært vanskelig å forklare og forstå ift. den avl som er blitt gjort på våre raser i de siste 30 år.

En av den store utfordring med dette med HD fri avl, er den noe ensidige form for selektering av avlshund materialet, noe igjen har ført til en innsnevring av den genetiske avls pool i mange av våre raser. Noe som igjen kan/har ført til at andre genetiske arvbare sykdommer har oppstått f.eks. Glaukom, Ataksi og Epilepsi m.m. for å nevne noen sykdommer. Flere av de genetiske arvbare sykdommer er forenelig med tidlig død på hundene. Samt at mange svært bra blodslinjer på jaktbarhet er ut sjaltet

Norske Harehundklubbers Forbund utførte for noen år siden en undersøkelse på alle sine hunder, både HD frie hunder og de med HD. Der undersøkelsen viser at det er ingen/svært få som har plager av de med HD. Undersøkelsen er inntatt i HD prosjektgruppens arbeide. Det kan også nevnes at HD undersøkelsen er ikke at krav for de norske rasene i Norske Harehundklubbers Forbund.

Det kan opplyses om at flere raser i Norden har avsluttet kravet på dette med HD undersøkelse for sine raser, for eksempel Engelsksetter i Sverige.

Forbundsstyret i Norske Elghundklubbers Forbund vil komme med en innstilling i saken så fort sluttrapporten til prosjektgruppen for HD foreligger. Konklusjonene i denne rapporten vurderes som en vesentlig del av beslutningsgrunnlaget for innstillingen.

Forbundsstyret ser det som svært viktig at RS behandlingen av denne saken blir gjort på et best mulig faktagrunnlag. Forbundsstyret fremmer derfor ikke en innstilling i saken før sluttrapporten er mottatt og grundig gjennomgått.. Forbundsstyret vil komme med sin innstilling i saken, senest ved utsendelse av RS mappen.

Sluttrapporten fra prosjektgruppen for HD vil bli sendt ut til områdeklubbene så fort den foreligger.

Etter forbundsstyrets syn er det 3 sannsynlige vedtak som kan fattes. For at områdeklubbene skal ha et utgangspunkt for sine vurderinger og drøftinger på årsmøtene, skisseres de sannsynlige vedtakene under. Forbundsstyret tar forbehold om at det kan finnes flere alternative vedtak.

Alternativ 1

Norske Elghundklubbers Forbund opprettholder sin nåværende praksis og avlskriterier vedrørende HD for elghundrasene.

Alternativ 2

Norske Elghundklubbers Forbund endrer kravet for avlshunder til følgende: Alle avlshunder av elghundrasene må kun ha kjent status for HD.

Alternativ 3

Norske Elghundklubbers Forbund opphever avlskravet om HD-røntgen (screening) for elghundrasene.

Norske Elghundklubbers Forbund skal følge opp den videre utviklingen av HD gjennom en systematisk kartlegging av alle hunder som gjennomfører frivillig HD-røntgen. Det skal etableres rutiner i samarbeid med Norsk Kennel Klub som skal sikre et valid statistikkgrunnlag for å følge utviklingen av HD hos elghundrasene. Statistikken skal gjøres tilgjengelig for områdeklubbene innen 1. mars hvert år.